

Etableringsplan

Arboga kommun

Antagen av:	Kommunfullmäktige
Datum och paragraf:	20xx-xx-xx, § 999
Ärendenummer:	KS 137/2023
Dokumentansvarig:	Kommunstyrelseförvaltningen, Näringslivs- och turismenheten
Uppföljning senast:	20xx-xx-xx
Relaterar till:	<i>Annat styrdokument</i>

Innehåll

1	Inledning	4
1.1	Bakgrund till uppdraget	4
2	Arboga, nuläge 2024	5
2.1	Befolkningsstruktur	5
2.2	Näringslivet och arbetsmarknaden	5
2.3	Arbogas konkurrensfördelar	7
2.4	Bra geografiskt läge, kommunikationer och möjlighet till pendling	7
2.5	Boendekvalitéer	8
2.6	Näringslivets profil	9
2.7	Mark för verksamhet	10
2.8	Stadskärnan	10
3	Arbogas utvecklingsområden	11
3.1	Effektbrist	11
3.2	Näringslivsklimatet	11
3.3	Mål och styrning	12
3.4	Arbogas varumärke	13
3.5	Planeringsprocess kopplad till målen i Översiktsplanen	13
4	Arboga och omvärlden – trender som tala för Arboga	15
4.1	Klimat, hållbarhet och global oro	15
4.2	Nyindustrialisering	15
4.3	En hybrid arbetsmarknad	16
4.4	Ökad klimatmedvetenhet	16
4.5	Trygghet	16
5	Målbild 2035	17
5.1	Boende	17
5.2	Näringsliv	19
6	Utvecklingsagenda för Arbogas etablerings-arbete	20
6.1	Näringslivets inriktning idag och i framtiden	20
7	Förutsättningar för önskvärd utveckling	30

7.1	Fokus på tillväxt	30
7.2	Ökad kunskap kring drivkrafter för flytt till Arboga	31
7.3	Det politiska ansvaret	31
7.4	Paketera Arbogas erbjudande	32
7.5	Utveckla det klusterorienterade arbetssätten	33
8	Plan för etablering Arboga kommun	34
8.1	Arboga kommuns arbete med etableringar präglas av öppenhet och nytänkande	34
8.2	Prioriterade branscher	35
8.3	Fler bostäder	36
8.4	Styrning av etableringsarbetet	36
8.5	Etableringsprocessen	37
8.6	Markverktyget en nyckel för framgångsrikt etablerings-arbete	38
9	Källhänvisning	40

1 Inledning

Kommunstyrelsen beslutade 2023-05-16, 98, att kommunstyrelseförvaltningen får i uppdrag att ta fram en Etableringsplan. Etableringsplanen ska, förutom att kommunicera en nulägesanalys, företrädesvis svara på frågor kring vilka principer som är ledande i Arboga kommuns processarbete kring etableringar av nya företag/arbetsställen och fungera som ett styrdokument till måldokument och verksamhetsplaner. Markanvisning Norden AB fick uppdraget att utveckla en plan för utvecklingen av Arboga kommuns arbete med företagsetableringar. Planen ska bidra till att utveckla Arboga kommuns strategiska och operativa förmåga för att få ut önskvärda effekter av arbetet vad gäller etableringar.

Under november 2023 till mars 2024 genomfördes arbetet med en nulägesanalys. Analysen syftade till att belysa Arboga kommuns styrkor och utvecklingsområden, kopplat till organisation och arbetssätt samt verksamhetens inriktning och mål kring etableringsarbetet. Nulägesanalysen baserades på intervjuer, möten, genomgång av kommunala beslutsdokument och olika externa rapporter.

Nulägesanalysen presenterades vid ett flertal workshops för politik, representanter från det lokala näringslivet och tjänstepersoner där målsättningar och utveckling för etableringsarbetet till år 2035 har formulerats. Dessa har sedan legat till grund för den utvecklingsagenda som innehåller principer för etableringsarbetet framåt.

1.1 Bakgrund till uppdraget

Arboga kommun har ett strategiskt läge mellan städerna Eskilstuna, Västerås och Örebro. Från Arboga nås de tre städerna på mellan 20–40 minuter, beroende på trafikslag. Till centrala Stockholm tar det ungefär 1,5 h med tåg och ytterligare 10–20 minuter med bil. Genom kommunen går två motorvägar (E18 och E20) och både Mäljarbanan och Svealandsbanan. Trots goda förutsättningar har kommunen inte nått sin fulla potential vad gäller nya etableringar. Några av orsakerna har varit avsaknad av inriktning, ortens eleffektbrist samt ett kommungemensamt arbetssätt för etableringsarbetet. Kommunens brist på eleffekt har också begränsat möjligheten till ny verksamhet. Idag är den inmatade effekten till kommunen ca 25 MW. Med det arbete som nu pågår för att öka effekten kommer förutsättningarna i framtiden, om allt kommer på plats, se annorlunda ut. Ett nytt regionalnät skapar möjligheter till 80 MW inmatad effekt. Utgångspunkten är att nätet ska vara utbyggt till 2027. Det ställer krav på att Arboga kommuns erbjudande utvecklas och att det taktiska arbetssättet och etableringsstrategin förstärks fram tills dess.

2 Arboga, nuläge 2024

2.1 Befolkningsstruktur

Vid årsskiftet 2023/2024 hade kommunen 14 002 invånare, vilket var en minskning med 81 personer jämfört med året innan. Kommunen hade 2023 både negativt flytt- och födelsenetto. Året innan var flyttnettot positivt men födelsenettot negativt.

Arboga har en demografisk försörjningskvot på 0,91, jämfört med 0,81 för riket. Demografisk försörjningskvot är ett mått på hur stor del av befolkningen som är under 20 år och över 64 år. Ju lägre mått ju fler i arbetsför ålder. Arboga har över tid haft en negativ utveckling vad gäller försörjningskvot, andelen av befolkningen i arbetsför ålder har alltså minskat i proportion till antalet äldre och yngre.

I Arboga är 21,3 procent av invånarna under 20 år, jämfört med 23,1 procent för riket. I åldern 20–64 år är 52,2 procent av invånarna i Arboga jämfört med 56,5 för riket. Gruppen +65 år utgör i Arboga 26,5 procent, jämfört med 20,4 för riket.

Färre Arbogabor är i arbetsför ålder jämfört med riket vilket också ger att det är färre som har lön som inkomst i Arboga. Det påverkar medborgarnas inkomstnivå. Inkomstnivån är lägre i Arboga än i grannkommunerna Köping och Kungsör, vilket också bidrar till sämre köpkraft i befolkningen.

Samtidigt har Arboga en högre sysselsättningsgrad, och lägre arbetslöshet, än grannkommunerna, det vill säga fler av de som är i arbetsför ålder jobbar jämfört med Köping och Kungsör.

2.2 Näringslivet och arbetsmarknaden

Kommunen, Försvarsmakten och försvarsindustrin är personellt de största arbetsgivarna i Arboga. Försvarsmakten redovisar inte hur många anställda de har i kommunen. Det påverkar också annan statistik, som fördelning av arbetstillfällen mellan olika näringsgrenar och den samlade lönesumman bland dagbefolkningen. Försvarsmakten har en stor lager- och logistikverksamhet i kommunen, här finns också en stor verksamhet inom Försvarsmaktens telekommunikations- och informationsförband (FMTIS). Verksamheten expanderar och det finns ett pågående arbete från kommunen för att tillgodose Försvarsmaktens behov av lokaler och ytor. Sex olika förband, samt de kompletterande myndigheterna Försvarsmaktens materielverk (FMV) och Fortifikationsverket har också bemanning stationerad i Arboga.

Arboga är del av ett större försvarsindustrikluster som sträcker sig från Stockholm till Kristinehamn. Två av de största privata arbetsgivarna i kommunen är SAAB och Combitech. De kommande åren räknar båda företagen med att växa, vilket kan leda till fler arbetsplatser i Arboga. Det pågår också samtal mellan kommuner som har försvarsindustri och militär verksamhet i Västmanland, Örebro och Värmland om att inleda ett investeringsfrämjande samarbete. Syftet är att underlätta för industrin att fortsätta växa i dessa kommuner.

Vanligaste yrken bland dagbefolkningen i Arboga (i den privata sektorn) är ingenjör- och teknikyrken enligt SCB:s yrkesregister (till exempel systemutvecklare, civilingenjör, tekniker).

Enligt SCB arbetsmarknadsstatistik (2023) så pendlar 1 617 personer in till kommunen varje dag, 3 059 pendlar ut från kommunen och 3 537 bor och arbetar i Arboga. Siffrorna påverkas av att Försvarsmaktens sedan några år tillbaka inte redovisar hur många anställda som finns på respektive ort där de har verksamhet, vilket gör att antalet som pendlar in till kommunen är högre än det som syns i statistiken.

Förutom de stora arbetsgivarna inom försvars- och säkerhetssektorn har kommunen ett flertal tillverkande industrier. De största är Starka Betongelement AB och TBO Haglinds. Inom den tillverkande industrin finns en bredd från olika företag som jobbar med metallbearbetning, betong, köks-tillverkning och olika former av legotillverkning, både som underleverantörer till försvarsindustrin och fordonsindustrin.

Den lokala handeln omsatte 2022 närmare 900 miljoner kronor, varav dagligvaruhandeln omsatte 543 miljoner kronor och sällanköpshandeln 349 miljoner kronor. 414 personer var sysselsatta inom handeln. Ytterligare 162 var anställda inom restaurang och hotell.

Enligt SCB:s statistik över förvärvsarbetande är de fem största näringsgrenarna 2022:

<u>Näringsgren</u>	<u>Antal</u>
Tillverkning och utvinning	926
Vård och omsorg, sociala tjänster	745
Utbildning	506
Företagstjänster	425
Handel	414

2.3 Arbogas konkurrensfördelar

Nulägesanalysen lyfter fram de tydliga konkurrensfördelar som Arboga har ur ett etableringsperspektiv. Fördelarna som lyfts bygger på intervjuer, rapporter och workshops med relevanta grupper.

Näringslivsrådets bild av skäl till nyetableringar i Arboga. Frågan som ställdes var: "Vilka är de 3 främsta anledningarna till att företag väljer att etablera sig i Arboga idag?"

2.4 Bra geografiskt läge, kommunikationer och möjlighet till pendling

Arboga har ett strategiskt läge, mellan tre av Sveriges större städer, Eskilstuna, Västerås och Örebro. Till centrala Stockholm tar det med cirka 1,5 timme med tåg.

Kommunens strategiska placering i Mälardalen är intressant och attraktiv för etableringar inom flera olika näringar. Tillsammans med grannkommunerna Köping och Kungsör bildas Västra Mälardalen med knappt 50 000 invånare. Pendlingen mellan de tre kommunerna är stor idag och avstånden är korta.

Från Arboga går det att nå tre universitetscampus, Mälardalens universitet i Västerås och Eskilstuna samt Örebro universitet, inom 30–40 minuter. I kommunen finns en Yrkehögskola med tre ingenjör- och två vård- och omsorgsutbildningar. Det finns ett samarbete mellan det lokala näringslivet i form av bland annat SAAB, Combitech, Mälardalens Universitet och Örebro Universitet. Efterfrågan på kompetent arbetskraft med rätt utbildning är hög i hela Mälardalen. Idag attraherar Arbogas näringsliv många ingenjörer och andra verksamma inom teknik och naturvetenskap. Utbildningsnivån i dagbefolkningen är högre än bland nattbefolkningen, utbildningsnivån för

befolkningen i kommunen är lägre än rikssnittet. För att säkra kompetensförsörjningen är ett aktivt arbete med närliggande lärosäten viktig.

Arboga har goda vägförbindelser med två motorvägar, E18 och E20, och två stambanor, Svealandsbanan och Mäljarbanan, som kopplar kommunen till Stockholm och Göteborg. E18 och Mäljarbanan förbinder Arboga med Västerås norr om Mälaren och de norra delarna av Stockholm. E20 och Svealandsbanan förbinder Arboga med Eskilstuna och de södra delarna av Stockholm.

Tillgången till två motorvägar och två stambanor ger Arboga och dess näringsliv en god redundans gällande infrastruktur för gods- och persontrafik. Från Arboga, mitt i Mälardalen, går det att med tåg och vägar nå 4,5 miljoner människor inom 2,5 timmar.

Ur restidsperspektiv finns det möjligheter till arbetspendling från Arboga till en rad större orter. Till Stockholm tar det 1,5 timme med tåg, dock försvåras pendling av att de två tåg som går per timme har avgångstid med bara en kvarts mellanrum. Det ena tåget går via Eskilstuna (och tar 26 min) och det andra via Västerås (och tar 28 min). Tågen går med en kvarts mellanrum. Till Örebro går det två tåg per timme och resan tar 20 minuter. Tät trafik med regelbundna avgångar underlättar för pendling med tåg.

Med bil tar det från centrala Arboga till centrala Stockholm cirka 1,5 timme, Arboga–Västerås cirka 45 minuter, Arboga–Eskilstuna cirka 40 minuter, Arboga–Örebro cirka 30 minuter.

Från Arboga till Stockholm Arlanda flygplats tar det 2 timmar med bil och 2–2,5 timmar med tåg.

Det pågår ett arbete, som bland andra Region Västmanland är huvudman för, med att stärka infrastrukturen i form av en ny järnväg mellan Stockholm och Oslo, som vid förverkligande gynnar pendlingen i Mälardalen och förbättrar Arbogas kopplingar till Örebro, Västerås och Eskilstuna ytterligare. Dessutom kommer tidsavståndet till två nordiska huvudstäder krympas.

Arboga har god tillgång till fiber med hög hastighet.

2.5 Boendekvalitéer

Boendemiljön är attraktiv med en historisk stadskärna, närhet till natur och vatten och korta avstånd till fritid, kommersiell och offentlig service. Arboga är en trygg stad där det går att cykla och gå till skolor och förskolor.

En viktig del av den upplevda boendekvalitén är hur den offentliga servicen fungerar. Inte minst förskola och skola är viktigt för att locka barnfamiljer. Enligt Kolada, SKR:s verktyg för att jämföra kommuner med varandra, så sticker kommunen ut positivt inom några områden. Med små barngrupper inom förskolan och goda resultat i matematik i årskurs 6 som exempel.

Arboga kan även erbjuda ett rikt utbud av idrottsanläggningar, fritidsaktiviteter och ett stort föreningsliv. Stadsbiblioteket har ett stort och varierat utbud av kulturaktiviteter för barn och unga. I centrum finns Medborgarhuset med bio och lokaler för teater och annan kultur. Utöver dessa finns till exempel ett Robotmuseum och Bryggerimuseum med Sveriges enda bevarade träbryggeri, som visar hur öl tillverkats historiskt.

2.6 Näringslivets profil

Den globala osäkerheten bidrar till satsningar på försvar och säkerhet vilket gynnar Arbogas näringsliv. Arboga har en lång historia av försvarsverksamhet, då det redan 1551 etablerades ett harnesk- och gevärsfaktori i kommunen.

Under 1940-talet etablerades Centrala Flygverkstaden och därefter Centrala Flygmaterialförrådet. Verksamheterna har över tid inkorporerats i andra organisationer.

Försvarsmakten är en viktig arbetsgivare med en stor lager- och logistikverksamhet. Försvarsmaktens telekommunikations- och informationsförband (FMTIS) har också stor verksamhet i kommunen. I Arboga finns FMTIS utbildning Insteg-IT med ett högt söktryck.

Två av de största privata arbetsgivarna i kommunen är SAAB och Combitech. Fler mindre företag i kommunen är underleverantörer till de större företagen och Försvarsmakten. Det finns ett nära samarbete mellan näringslivet i form av SAAB, Combitech, Försvarsmakten och den lokala skolan. Syftet är att öka intresset bland barn och unga för matematik, naturvetenskap och teknik.

Det mesta pekar mot att försvarssektorn de kommande årtiondena fortsätter att växa i betydelse, inte minst med det svenska NATO-medlemskapet, vilket gynnar kommunens näringsliv.

Arboga har också en stark tillverkningsindustri vilket gör kommunen mindre sårbar, ifall de globala trenderna förändras. Tillverkningsindustrin i Arboga är verksam inom flera olika branscher och sektorer, vilket gör kommunens näringsliv mindre konjunkturkänslig. Tillverkningsindustrin sysselsätter närmare 1 000 personer av dagbefolkningen.

En tredje näringslivsdel är handeln. En stor dagbefolkning genererar besök till restauranger och butiker, vilket gynnar kommunen. Den lokala handeln omsätter 900 miljoner kronor och det finns ett brett utbud av olika restauranger både i stadskärnan och i närliggande arbetsplatsområden.

Sammanlagt finns det i kommunen fler än 1 200 företag.

2.7 Mark för verksamhet

Arboga kommun har förhållandevis mycket verksamhetsmark planlagd. Vid Sättra, som ligger vid E18/E20 har ett större planprojekt pågått under 2000-talet. Norr om motorvägen finns 14 detaljplanelagda tomter till salu, sydväst finns 60 000 kvm och sydost 150 000 kvm planlagt för handel och lättare industri.

Vid Marieborg finns 250 000 kvm. För stor del av de olika detaljplanelagda fastigheterna finns det aktuella markanvisningar.

I orten Götlunda finns det planlagd mark motsvarande 13 000 kvm. Nära centralorten finns det vid Rattvägen 8 000 kvm planlagd mark som är ute för försäljning. Vid Vinbäcksleden finns det 13 000 kvm planlagd.

Budget för markköp var 10 miljoner kronor 2022 och 7 miljoner kronor 2023. För 2024 är budgeten 3 miljoner kronor och för 2025 och 2026 är budgeten 5 miljoner kronor per år¹.

Idag utgör markreserven 70 hektar varav cirka två tredjedelar är markanvisade (april 2024).

2.8 Stadskärnan

Bebyggelsen i Arboga sträcker sig från 1200-talet fram till idag. Mitt genom staden rinner Arbogaån som bidrar till en attraktiv miljö. Stadens rika historia attraherar besökare och kommunen satsar på att regelbundet genomföra olika former av arrangemang för att locka besökare. Det finns en aktiv centrumförening som arrangerar event och aktiveter regelbundet. I centrum finns ett utbud av stora och små butiker, flera restauranger och caféer.

Med sitt centrum erbjuder Arboga kommun många av de kvalitéer som är attraktivt för en boendeort; kommersiell service, restauranger/caféer, nöjes- och kulturutbud. Närhet till större städer. Resecentrum ligger centralt i staden vilket gör det möjligt att kombinera småstadslivet med ett arbete i någon av de större städerna som ligger i närheten.

¹ Strategisk och ekonomisk plan 2024–2026, antagen av KF 20230824, reviderad av KF 20231123.

3 Arbogas utvecklingsområden

3.1 Effektbrist

Arboga har idag effektbrist. Bristen påverkar möjligheten att etablera nya företag och ställer kommunen inför ett behov av att prioritera vilka etableringar som är möjliga för tillfället. Kommunen har tvingats tacka nej till vissa etableringar beroende på systembristerna.

Det pågår ett intensivt arbete för utbyggnad av regionalnät för att tekniken ska ha kapacitet att mata in upp till 80 MW. Förhoppningen är att teknisk uppgradering ska vara genomfört kring 2027.

Effektillgången har varit en begränsning i etableringsarbetet som kommer vara avhjälpt med tiden. Det möjliggör en ny form av etableringar i framtiden.

3.2 Näringslivsklimatet

De två mätningar som får mest uppmärksamhet gällande kommunal ranking kring näringslivsfrågor är Svenskt Näringslivs och SKR:s årliga undersökningar. Svenskt Näringsliv mäter upplevelsen av företagsklimatet (attityder) och SKR har ett NKI (Nöjd Kund Index) på myndighetsutövningen.

I Svenskt Näringslivs ranking hamnar Arboga på plats 215 av 290 (2023). De senaste tre åren har resultatet försämrats. Svenskt Näringsliv använder ett flertal parametrar i sin undersökning, där bland annat kommunens attityd bedöms av ett antal lokala företagare.

Antalet respondenter i Svenskt Näringslivs enkät är 88 i Arboga. Resultatet sedan 2019 och framåt är att attityden till näringslivet försämrats bland både politiker och tjänstemän. Från att betyget varit högre än riket i stort till att Arboga är sämre än riket². Undersökningen får stort genomslag medialt och är en värdeomätare, bland många, som är viktig för hur en kommun uppfattas ur ett näringslivsperspektiv.

I SKR:s NKI-mätning rankas kommunen mycket högre, på plats 23 av 290 i 2023 års Öppna jämförelser. Det är en förbättring från plats 33 året innan. NKI i kategorin bygglov är kommunen allra bäst i Sverige 2023.

Arbogas resultat i NKI-undersökningen är mycket höga. Nöjdheten är väldigt hög och ökar vad gäller bygg (95), livsmedel (84) och mark (81). Miljö tappar till 68, vilket är godkänt. Aggregerat ökar NKI till 82 för helheten vilket är mycket höga siffror.

Skalan innebär att 60–69 är godkänt, 70–79 är högt och över 80 är mycket högt³.

Näringslivsarbetet är en helhet och för att vara en framgångsrik kommun är det av vikt att det finns en god dialog mellan kommun och näringsliv.

3.3 Mål och styrning

Politikens vilja och ambition är avgörande för en kommuns utveckling enligt en rapport från Göteborgs universitet⁴. I Arbogas kommuns översiktsplan ”Framtidens Arboga”⁵ blickar kommunen fram mot 2030. Det årliga styrdokumentet som kommunfullmäktige antar är budgetdokumentet ”Strategisk och ekonomisk plan”, med inriktning mot 2026.

Planen tar avstamp i visionen ”Arboga – plats för inspiration” som i sin tur bryts ner i tre strategiska områden, ”Inspirerande livsmiljö”, ”Inspirerande lärande och arbete” och ”Inspirerande organisation”. Inför mandatperioden antar den politiska majoriteten ”Politiskt program för mandatperioden”⁶ utifrån visionen och de strategiska målen. Det politiska programmet består för närvarande av nio mål som antas av kommunfullmäktige.

Målsättningen i Översiktsplanen är att växa till 15 000 invånare till år 2030. Utfall 2023 är 14 002, en minskning från föregående år med 81 personer. Den sammanlagda befolkningsökningen från 2017 till 2024 är 68 personer, vilket är väsentligt lägre än målsättningen på ett snitt av 90 nya invånare/år.

Tillväxten är viktig för att på sikt klara av kompetensförsörjningen till näringslivet. I flera intervjuer med företagare i Nulägesanalysen beskrivs det som en direkt kritisk faktor för att det ska vara attraktivt att satsa i Arboga på sikt. Även här ses attraktiva boendemiljöer som ett viktigt verktyg för att attrahera rätt kompetens.

Medskick in i kommunens etableringsarbete är att arbeta mer systematiskt med klustereffekter inom befintliga näringsliv. Uppfattningen är att näringslivsenheten är tillgänglig med hög servicenivå. Uppstarten av en strategisk samverkansplattform tillsammans med Försvarmakten och försvarsindustrin under 2024 är ett bra första steg, och förändringar kommer ta tid.

Flera lyfter vikten av att centrala Arboga värnas och utvecklas. Det efter-

² <https://www.foretagsklimat.se/arboga>

³ SKR – Öppna jämförelser lokalt företagsklimat

frågas en tydlig plan för hur centrum ska utvecklas och bli mer attraktivt för att locka fler besökare. Staden måste ta plats och ha en strategi för hur man ska bli mer känd i hela Mälardalen och inte minst Stockholm. För oavsett hur bra man är som kommun, så spelar det inte så stor roll om det inte är känt utanför kommunen.

I intervjuerna framkommer också att många arbetsgivare vid besök utifrån löser övernattningar i Köping eller Örebro, då dagens utbud i kommunen inte uppfyller det behov som finns bland kommunens arbetsgivare. Om fler besökare stannar över natten bidrar det till att stärka underlaget för restauranger och handel. Det kan också bidra till att stärka Arboga som resmål.

3.4 Arbogas varumärke

I intervjuer, workshops och samtal med företrädare från näringslivet framkommer en bild av att kommunen är okänd i större kretsar. Namnet är bekant, men förknippas med olika varumärken som leverpastej och öl.

Det framkommer att Arboga saknar tydliga mål och visioner för sin framtida inriktning. Vad är visionen för kommunen? Kommunen och dess företrädare är lyhörda, men det saknas en tydlig viljeinriktning från politiken.

3.5 Planeringsprocess kopplad till målen i Översiktsplanen

För att nå målet om 15 000 invånare uppskattades behovet av nya bostäder till 550 fram till 2030. Beräkningen byggde på ett antagande om att ett nytt genomsnittligt hushåll motsvarar 2,2 personer.

Under perioden 2017–2022 byggdes 349 bostäder, vilket gör att kommunen i antal nya bostäder ligger i fas med de målsättningar som sattes upp i Översiktsplanen. 80 av de nya bostäderna är vård- och omsorgsboende, som till största delen är ensamhushåll. Utöver det är ytterligare 34 lägenheter ettor (1:or) eller tvåor (2:or). Sammanlagt är 149 lägenheter av de nya lägenheterna 3,5:or eller mindre. Statistik för storleken på bostadsrätter och villor saknas.

Den reella befolkningsutvecklingen ligger inte i linje med målsättningen till 2030. Vilka primära målgrupper som kan tänkas flytta till Arboga

⁴ Effektivitet som ledord – rapport 8 från Nationella kommunforskningsprogrammet

⁵ Framtidens Arboga – Översiktsplan för Arboga med utblick mot 2030 antagen av KF i mars 2018

⁶ Politiskt program för mandatperioden 2023–2026 antogs av KF 20230126

definieras inte, utan i stället vill man bygga för ”alla”. I ärendet ”Planeringsstrategi för Arboga kommun”⁷ står följande:

”Ett av de viktigaste målen i översiktsplanen var att Arboga kommun skulle uppnå en befolkning på 15 000 invånare 2030. Vid årsskiftet 2016/2017 hade Arboga kommun en befolkning på 13 903 invånare. Det innebär att befolkning behöver öka med 90 personer per år. Mellan åren 2017–2021 har befolkningen ökat med 197 personer till 14 100 vilket blir en ökning med cirka 40 personer per år. Det är mindre än hälften av den takt som krävs för att kommunen ska uppnå målet 15 000 invånare 2030.”

Eftersom befolkningen minskade under 2023 så är befolkningstillväxten från 2017 till i år 99 invånare, vilket motsvarar ett genomsnitt på färre än 17 invånare per år. Enligt målet 2030 i ÖP borde befolkningsökningen under perioden varit 450 (motsvarande 90 nya invånare per år). I det fortsatta arbetet finns behov av tydligare behovsanalys av vad för bostäder som behövs för att möjliggöra att invånarantalet växer i enligt med kommunens långsiktiga ambition.

Under samma period har hushåll utan barn ökat från 4 555 till 4 927, antalet hushåll med barn har minskat från 1 780 till 1 714. Antal ensamhushåll har ökat från 2 702 till 2 926, antal sammanboende utan barn har ökat från 1 882 till 2 001. Hushåll ensamstående med barn ökat från 427 till 480 och sammanboende med barn har minskat från 1 353 till 1 234.

I ”Bostadsförsörjningsplan 2025”⁸ framkommer att det finns en stor framtidstro både bland mäklare och hyresvärdar i kommunen. Det finns en samsyn om potentialen att växa och att det finns ett behov av att nyproducera bostäder. Men i analysen för behoven på bostadsmarknaden lyfts ”att det är störst behov av tvåor och treor, både 17 bostadsrätter och hyresrätter, men det behövs även tillskott av villor”. Vidare ”alla aktörer som intervjuats understryker behovet av fler tillgängliga bostäder för äldre”. Planeringen verka utgå ifrån ett uppskattat behov bland befolkningen i kommunen, i stället för målgruppen är potentiella Arbogabor.

Revideringsarbetet för Översiktsplan och Bostadsförsörjningsplan utgör en möjlighet att tydligare styra planeringen mot en önskvärd inriktning, för att öka möjligheterna att nå befolkningsmålen 2030. Det behövs mer mark planerad för bostäder och då i högre grad bostäder som kan efterfrågas av barnfamiljer som idag bor i kommuner med pendlingsavstånd till Arboga.

⁷ ”Planeringsstrategi för Arboga kommun”, antagen av KS 2024-01-09

⁸ ”Bostadsförsörjningsplan 2025”, antagen av kommunfullmäktige 2021-03-17

4 Arboga och omvärlden – trender som tala för Arboga

Det mesta går att påverka för en kommun som vill arbeta med etableringsfrågor. Tillgång till kapital, arbetskraft och externt marknadsföringsarbete, är exempel på det. Det geografiska läget går det inte att ändra och ska därför maximeras sett till nytta. Arbogas position i västra Mälardalen ger flera geografiska fördelar.

4.1 Klimat, hållbarhet och global oro

Det finns framför allt två globala trender som kan påverka utvecklingen för kommunernas etableringsstrategier i Europa, Sverige och Mälardalen enligt Tillväxtverket⁹.

Fokus på klimat och hållbarhet har lett till en omställning av basindustri, tillverkning och transporter. Sverige är högintressant med tanke på vår tillgång på kompetens, hållbart elsystem och råvaror.

Krig och ökade geopolitiska spänningar har lett till ökat fokus på att minska produktionskedjornas sårbarhet. Produktion flyttas idag från Asien till Europa och Sverige. Även hållbarhet är ett viktigt argument då det blivit viktigt att garantera en social- och ekologisk hållbar produktion. De globala värdekedjornas omfattande transporter bidrar till stora utsläpp, som leder till att regionala och nationella värdekedjor blir viktigare.

Mälardalen är särskilt intressant med en basindustri som är historisk stark. Många av de industrier som finns i regionen expanderar, investerar och går bra, vilket gynnar Arboga som en central ort i regionen.

4.2 Nyindustrialisering

I närliggande kommuner sker idag stora investeringar. Exemplet på stora investeringar i närområdet är flera. I Västerås bygger ABB en ny modern robotfabrik, Hitachi expanderar i Ludvika och Smedjebacken för att klara av att leverera på de miljardordern de fått de senaste åren. I Flen planeras för en ny solcellsfabrik. Eskilstuna har de senaste åren fått flera storskaliga logistiketableringar. De kommande åren är efterfrågan på kompetent arbetskraft skriande i regionen. Arboga är del i denna positiva utveckling och gynnas i hög grad av allt som sker i omlandet. Utvecklingen kommer att fortsätta och möjliggör för Arboga att bli en attraktiv geografisk mittpunkt i området.

⁹ Tillväxtverket 2023

4.3 En hybrid arbetsmarknad

Efter pandemin har det skett stora förändringar på arbetsmarknaden, där allt fler företag underlättar för distansarbete och en ökad flexibilitet. Det gör att det idag för flera grupper på arbetsmarknaden är lättare att pendla, när närvaron på arbetsplatsen begränsas till några dagar i veckan. Det gör att Arboga och hela Västra Mälardalen blir ett intressant alternativ att bo på för allt fler, om det finns attraktiva bostäder, fungerande lokal service och ett intressant lokalt kultur- och fritidsutbud.

4.4 Ökad klimatmedvetenhet

En annan förändring som påverkar Arboga är att pandemin och den ökade klimatmedvetenheten inneburit ett förändrat resmönster. Det är inte lika socialt acceptabelt att flyga på en weekendresa eller åka utomlands på semestern. Semestrandet i Sverige ökar, både hos boende i Sverige och bland nordbor i stort. För närmare tre miljoner stockholmare är det dessutom intressant att göra helgutflykter i Mälardalen, där Arboga har potential att bli en ännu mer intressant destination.

De pågående klimatförändringarna med allt större problem med extremvärme i södra Europa kommer ytterligare påverka resmönstren. Det kan leda till att Sverige i framtiden blir ett attraktivt resmål för allt fler européer.

4.5 Trygghet

Kriminalitet och gängbrottslighet har blivit ett allt större problem som påverkar invånare i framför allt de större städerna. I Kairos Futures stora flytt- och boendestudie är sökandet efter trygghet en allt viktigare parameter i samband med flytt. Det talar för att mindre orter, inte minst Arboga, har en stor potential med sitt geografiska läge och närhet till tre större städer och Stockholms län.

5 Målbild 2035

5.1 Boende

Arboga har idag en översiktsplan som sträcker sig till 2030. I den finns det ett antal målsättningar. För etableringsplanen har fokus tidsmässigt sträckts ut till 2035. Det innebär att planen siktar in sig på vilket arbete som behöver göras de kommande tio åren.

Målsättningarna är ett resultat av workshopdiskussioner med kommunstyrelsen. I kommunstyrelsen finns en samsyn om vikten av att kommunen växer. Workshopen med kommunstyrelsen skedde i fyra tvärpolitiska grupper och det skilde sig något mellan dessa i synen på hur mycket kommunen ska växa, i ett spann från 15 000–18 000 invånare. Från dagens invånarantal skulle en tillväxt till 15 000 innebära en ökning med 7 procent och en ökning till 18 000 invånare en tillväxt motsvarande 28 procent på tio år.

En historisk jämförelse är att mellan åren 1900–1940 hade Arboga ett relativt konstant antal invånare på 5 000, för att under 40-talet på blott tio år växa med 4 236 personer till 10 000 invånare, en tillväxt på 80 procent under ett decennium. Därefter fortsatte tillväxten till närmare 15 000 invånare 1980 för att falla till drygt 13 000 invånare 2010 och sedan pendla upp och ner till dagens 14 002. Det viktiga med en målsättning är att rusta organisationen för att skapa goda förutsättningar för att nå målet. Att förutspå den exakta utvecklingen är svårt över en så pass lång tid, det kan dock underlätta att jobba med tre möjliga scenarier.

Målsättningen att kommunen ska växa till 15 000 invånare kvarstår till 2030. Politiskt bör en ny målsättning formuleras till 2035, eller ännu längre fram. Det som talar för att det är möjligt att nå tillväxtmålet är den tillväxt som sker bland de stora arbetsgivarna på orten, Försvarsmakten, SAAB och Combitech.

Det är företrädesvis två grupper som politiken ser är intressanta att attrahera framöver:

1. Fler välutbildade barnfamiljer
2. Fler unga med teknikutbildning

Det ligger i linje med Kairos Futures flytt- och boendestudie från 2023. I rapporten blir det tydligt att Arboga gynnas av flera av de trender som sker i omvärlden. Bland annat det ökade inslaget av hybridarbete, att fler kan jobba på distans flera dagar i veckan gör det möjligt för fler att bosätta sig permanent i Arboga. Dock ställer det krav på att det är möjligt att pendla och

5.2 Näringsliv

Arboga har idag ett näringsliv och arbetsmarknad med många arbetstillfällen inom försvarssektorn. Utvecklingen i omvärlden gör att det kan ske en kraftfull expansion av befintligt näringsliv, sett till antalet årsarbetare, de kommande åren. Framför allt ökar antalet sysselsatta inom Försvarsmaktens olika verksamheter, men även SAAB och Combitech förutsäger ökningarna de kommande åren. Utvecklingen ser ut att fortsätta och dialogen är idag god mellan kommunen och de största arbetsgivarna.

I samband med den workshop som genomfördes med kommunstyrelsen framkom följande inriktning:

1. Öka antalet arbetstillfällen med koppling till försvarsindustrin. Få fler företag som är underleverantörer till Försvarsmakten och försvarsindustrin att etablera sig i kommunen.
2. Utveckla tillverkningsindustri och attrahera fler företag med tillverkningskoppling till försvarsindustrin.
3. Arboga ska vara en viktig del av klimatomställningen, bland annat genom att vara en viktig producent av grön el och inom industrin.
4. Utveckla kommunens serviceutbud för boende och arbetande i kommunen. Ett bredare utbud av restauranger, hotell, dagligvaru- och sällanköpshandel. Värna och utveckla stadskärnan som ett attraktivt besöksmål.

6 Utvecklingsagenda för Arbogas etablerings- arbete

Utvecklingsagendan tydliggör vad som är centralt för att Arboga kommun ska utveckla sitt etableringsarbete och stärka förmågan att attrahera de mest önskvärda etableringarna.

Agendan tar avstamp i centrala slutsatser i Nulägesanalysen och identifierade behov utifrån målbildsarbetets önskade läge.

Utvecklingen av kommunen är en helhet. För att attrahera arbetsplatser krävs att kommunen är en attraktiv boendeplats. Genom att vara en attraktiv boendeplats blir det intressant att etablera arbetsplatser i kommunen. Ett framgångsrikt etableringsarbete kräver en helhet och att kommunen driver sitt arbete både utifrån ett boende- och arbetsplatsperspektiv

6.1 Näringslivets inriktning idag och i framtiden

Enligt forskning vid Harvard Business School¹⁰ om klusterbildningar så utvecklas företags innovations- och lärförmåga i stor utsträckning i samspel med aktörer i deras omgivning. Det finns således en fördel för aktörer med geografisk närhet till andra snarlika aktörer, då det underlättar informationsutbyte som leder till innovation och lärande. Kluster skapas av de förutsättningar som finns på en viss plats, platsen kan variera i storlek. Det avgörande är dock att det är det personliga mötet som spelar stor roll när det gäller utbyte av komplicerad information.

Arboga som en mindre kommun, med begränsade geografiska ytor, kan spela en värdefull roll för att bidra till olika företags utveckling genom mötesplatser och strukturer för utbyte av information och kunskap. Målarbetet pekar ut klustring som ett fokus för att genomföra ett resultatrikt etableringsarbete. Detta strategiska arbete bör drivas i samråd med befintligt näringsliv för att förankra samt behovstyra så nyetableringar bidrar till en positiv komplettering och synergier för befintliga aktörer.

Utifrån profilen på näringslivet och arbetsplatserna i Arboga idag ser vi att det finns en tydlig klusterbildning inom försvars- och säkerhetsområdet. Samtidigt har Arboga en tillverkningsindustri som är stor och som har stor potential att utvecklas framåt. Vi ser också en potential i att Arboga kan bli en viktig plats för GreenTech, inte minst utifrån den utveckling som sker i ett större geografiskt område i Mälardalen.

¹⁰ Clusters, Convergence, and Economic Performance

Nedan följer förslag på fyra bransch- och inriktningsperspektiv som kan bidra till en långsiktigt växande och hållbar arbetsmarknad.

6.1.1 Arboga som teknik- och försvarskluster

Arboga har idag ett näringsliv som domineras av företag inom säkerhet och teknik. Utöver privata näringslivet har Försvarsmakten en dominerande roll med ett stort antal arbetsplatser inom kommunikation, IT, cybersäkerhet och logistik. Arboga som kommun är del av ett större kluster, bestående av ett antal kommuner med stor kompetens inom säkerhet- och försvarsverksamhet. För att säkra den framtida kompetensförsörjningen och skapa intresse för fler verksamheter att etablera sig är det viktigt att skapa goda förutsättningar för kommunens stora arbetsgivare.

Önskad förflyttning från idag

Fler företag på olika nivåer i värdekedjan har etablerat sig i Arboga, från tjänsteproduktion till tillverkning. Fler av de som arbetar inom sektorn, högutbildade med barn, har valt att bosätta sig i kommunen.

Inriktning för etableringsarbetet

- **Befintliga arbetsgivare inom sektorn**

Prioriterat är att i tät dialog med Försvarsmakten och i kommunen redan etablerade företag tillgodose det långsiktiga behovet vad gäller lokaler och mark. Det finns redan ett nära samarbete idag och det är av vikt att det fortsätter att formaliseras.

Fokus: Idag finns etablerade större arbetsgivare inom försvars- och säkerhetssektorn

Aktivitet: I dialog med relevanta aktörer identifiera och prognostisera vilket behov som finns på kort (-5 år), medellång (5-10 år) och lång sikt (10-) av lokaler och mark

- **Nya tjänste- och konsultföretag inom IT-, säkerhets- och försvarssektorn**

Arboga har många systemutvecklare och ingenjörer idag med särskild kompetens inom försvars- och säkerhetsområdet. Kommunen vill utveckla och stärka befintlig inriktning och locka fler företag med liknande profil. Det kan vara underleverantörer till större företag, nystartade företag och avknoppningar. Därför är tillgång till moderna och ändamålsanpassade kontor i varierande storlek i bra kommunikativa lägen en förutsättning.

Fokus: Mindre tjänste- och konsultföretag inom IT, säkerhet

Aktivitet: Möjliggöra för kontorsetableringar i stadskärnan och med närhet till Resecentrum.

- **Utbildning och kompetensutveckling**

För befintliga arbetsgivare är kompetensförsörjningen viktigt för att kunna utveckla verksamheter i Arboga. Det finns en tydlig profil mot cybersäkerhet hos Försvarmakten, med ett stort tryck av sökanden. Vasagymnasiet ingår i den nationella satsningen på Teknikcollege¹¹, lokalt finns en yrkes-högskola med flera utbildningar mot bland annat systemingenjör, två universitet i närheten.

Fokus: Utbildningsetableringar

Aktivitet: Skapa förutsättningar för utbildningar på olika nivåer kopplade till säkerhetsbranschen, utifrån framtidens behov av kompetensutveckling.

6.1.2 Arboga som tillväxtort

Arboga har en stark tillverkningsindustri inom ett flertal olika branscher med närmare 1 000 anställda. Tillverkningsindustrin i Arboga är verksam inom flera olika branscher och sektorer, vilket gör kommunens näringsliv mindre konjunkturkänslig.

I Mälardalen pågår en tydlig nyindustrialisering inom en lång rad olika branscher. När beslut är fattat om att stärka kraftledningarna till Arboga, så elbristen avhjälpas, blir kommunen en möjlig ort för nya industrietableringar.

Önskad förflyttning från idag

Kommunen har fler tillverkande företag.

Inriktning för etableringsarbetet

- **Befintlig tillverkningsindustri i Arboga**

Idag finns en stor bredd av tillverkande företag i kommunen. De allra flesta företag är små- och medelstora. Bredden av företag är en styrka. Det är viktigt att inte bara fokusera på etablering av nya företag i kommunerna. De redan befintliga företagens möjligheter att vara lönsamma och kunna växa spelar en avgörande roll för kommunernas utveckling. I grannkommunen Köping finns en stor fordonsindustri med stor tillverkning där det också skett stora investeringar under de senaste åren. Åt andra hållet ligger Eskilstuna där Volvo EC har sitt huvudkontor. Regionen utgör ett kluster för tung fordonsindustri, där Arboga ligger geografiskt i mitten.

¹¹ <https://teknikcollege.se/>

Fokus: Befintliga företag inom tillverkningsindustrin.

Aktivitet: I dialog med aktörer prognostisera vilket behov som finns på kort (-5 år), medellång (5-10 år) och lång (10- år) av lokaler och mark.

- **Tillverkning inom försvarssektorn**

De företag som finns i Arboga i försvarsrelaterad verksamhet återfinns i hög grad inom tjänsteproduktion och som kompetenscenter inom IT och kommunikationsslag. Med den erfarenhet som finns i Arboga kring tillverkning, med befintlig tillverkningsindustri och den kompetens som finns i arbetskraften borde Arboga vara intressant att etablera sig i för tillverkande företag inom försvarsindustrin. I kommunen finns idag lediga lokaler som tidigare använts för produktion men det finns även mark som är lämplig för etablering av ny tillverkningsindustri. Det finns dessutom företag som redan idag har robottillverkning som underleverantörer åt företag i sektorn.

Fokus: Utbildningsetableringar

Aktivitet: Skapa förutsättningar för utbildningar på olika nivåer kopplade till säkerhetsbranschen, utifrån framtidens behov av kompetensutveckling.

6.1.3 Arboga och klimatomställningen

I kommunen planeras för norra Europas största solkraftspark, etableringen motsvarar 0,8 TWh. I Västerås finns Northvolts forskningsanläggning för utveckling av nya batterier. Lagring av el kommer vara en viktig komponent i framtidens hållbara elsystem. I Flen etableras en solpanelsfabrik. Idag produceras i princip alla solpaneler i Kina, men Europa har en ambition att stärka sin förmåga att få fram egna paneler. Det mesta pekar mot att det kommer etableras fler fabriker för produktion av solceller i framtiden när västvärlden vill minska sitt beroende av Kina.

Önskad förflyttning mot idag

Arboga har utvecklats till en naturlig testbädd för nya och innovativa produkter inom klimat- och miljöområdet.

Inriktning för etableringsarbetet

- **Företag inom energiteknik**

Efterfrågan på hållbara lösningar för energiförsörjning är stor och Sverige ligger bra till med flera etableringar inom bland annat batteritillverkning, vindkraft och energisystem och solcellsfabrik. Arboga har en potential med den möjliga etableringen av solcellspark och kan bli intressant för fler

etableringar inom det gröna teknikområdet. Ett möjligt nytt kluster mellan Mälaren och Hjälmarens kring solkraft och energi som ett komplement till utvecklingen i Västerås och Northvolt. Med flera intressanta utbildningar riktade mot elkraft, underhåll och IT-system på yrkeshögskolan kan tillgången av kompetent arbetskraft vara en konkurrensfördel.

Samarbetet med Mälardalens universitet kan utvecklas inom området. Arbogas kombination av ingenjörstunga verksamheter och tillverkningsindustri kan utgöra en bra grund för att etablera nya verksamheter inom sektorn.

Fokus: Företag inom den gröna energiomställningen

Aktivitet: Arbogas möjliga etablering av norra Europas största solkraftspark utgör grunden till ett klusterområde i samarbete med liknande kommuner i regionen

Aktivitet: Företag med teknisk profil som minskar negativ miljöpåverkan genom till exempel energieffektivisering, elektrifiering, hållbar resursanvändning eller miljöskydd, borde kartläggas och uppvaktas från kommunens sida.

6.1.4 Arboga som handels- och besöksmål

Arbogas stadskärna sticker ut positivt jämfört med många andra kommuner i Mellansverige. Den gamla stadsmiljön är bevarad och det finns flera attraktiva besöksmål i form av butiker, kaféer, restauranger och historiska byggnader. Samtidigt finns det många kvalitéer som inte fullt ut används idag, som ytorna och stråket längs med Arbogaån. För ett större utbud behöver kundunderlaget öka genom fler boende, arbetsplatser och besökare i centrala Arboga. Med sitt geografiska läge finns det redan idag en besöksnäring där inte minst ett antal årliga evenemang attraherar besökare utifrån. På Handelsplats Sätra arbetas för etableringar för de bilburna som reser längst E18/E20. Det lyfts en oro bland verksamma i stadskärnan om att ny sedan länge planerad handel vid Sätra kan påverka centrum negativt. En plan för att stärka stadskärnan efterfrågas, där ett viktigt fokus bör vara hur fler besökare ska lockas från E18 till stadskärnan.

Önskad förflyttning mot idag

Ett större och mer varierat utbud av sällan- och dagligvarubutiker, restauranger och boenden för besökare. Fler arbetsplatser i centralt i kommunen. Fler etableringar som bidrar till att stärka Arbogas varumärke och locka fler besökare. Verksamheter som gör det intressant och stimulerande för olika målgrupper att besöka och på sikt flytta till Arboga.

Inriktning för etableringsarbetet

- **Hotell och plats för konferenser/möten**

Arbogas övergripande vision är ”Plats för inspiration”. Med det som utgångspunkt bör kommunen bidra till att Arboga blir en plats där fler kommer för att få inspiration. Det kan innebära förbättrade konferens- och mötesmöjligheterna där tilltänkta gäster finns i Mälardalen.

I kommunen finns idag ett stadshotell, hotellrum på Rasta Wårdshus, vandrarhem, uppställning- och campingplatser. Flera arbetsgivare nämner att de ofta bokar hotellrum i Köping eller Örebro till externa gäster, då de tycker att utbudet i Arboga inte räcker till.

Ett hotell med konferensmöjlighet, som både underlättar för näringslivet att ta emot gäster utifrån och för att stärka kommunen som en besöksort. Som kan göra Arboga till ett alternativ för arbetsgivare i hela Mälardalen för konferenser, möten och utbildningar. Ett hotell är också intressant för en utvecklad besöksnäring.

Fokus: Hotell och konferens

Aktivitet: Undersöka möjligheten för hotelletablering med konferensmöjligheter som service till befintligt näringsliv och för stärkt besöksnäring

- **Fler arbetsplatser i stadskärnan**

Flera av de stora arbetsgivarna har anläggningar utanför centrala stadskärnan. Det gör att den pågående och kommande expansion inte per automatik leder till fler kunder i stadskärnan. Därför bör det planeras för fler arbetsplatser i centrala Arboga, som bidrar till ett bättre kundunderlag till restauranger och butiker.

Det kan vara arbetsplatser i varierande storlekar för små- och medelstora tjänsteföretag. Men då det också finns fler fåmansföretagare och många som dags- och veckopendlar till och från Arboga så kan det också på sikt finnas utrymme för coworking-lokaler.

Fokus: Coworking hub

Aktivitet: Tillsammans med lokal fastighetsägare undersöka möjligheten att etablera coworkingytor för att underlätta för entreprenörskap, nyföretagande och innovationskraften i kommunen

Fokus: Centrala kontorsetableringar

Aktivitet: Planera för etablering av fler arbetsplatser centralt för att öka kundunderlaget till aktörer i stadskärnan

- **Få fler besökare till stadskärnan**

Idag passerar ett stort antal resenärer Arboga på sin resa längs E18 och E20. Utvecklingen av Sättra innebär att fler kan stanna till i kommunen och besöka någon av restaurangerna, affärerna eller ladda/tanka bilen. Det skapar arbetstillfällen i kommunen, men för kommunen skulle det vara en vinst om fler tog omvägen på några minuter och åkte in till stadskärnan och stannade. Därför bör det övervägas att etablera attraktiv service som gör det värt för fler att åka till stadskärnan.

Fokus: Stärkt service i stadskärnan

Aktivitet: Undersöka behov och intresse för etablering av olika former av service i stadskärnan, som exempelvis snabbbladdning för bilar.

- **Utflyktsmål för barnfamiljer**

I Arboga arrangeras redan ett flertal aktiviteter som lockar och attraherar besökare från närliggande städer. En geografisk fördel för Arboga är avståndet till Stockholmsregionen, där de södra delarna av länet når kommunen på cirka 1,5 timme. Avståndet är lagom för en dagsutflykt om det finns en tillräckligt intressant målpunkt för ett besök. Dessutom finns det en stor målgrupp av barnfamiljer i de tre större kommunerna Eskilstuna, Västerås och Örebro. Har de upptäckt Arboga som destination ökar möjligheten att det också blir ett alternativ att flytta till.

I det fortsatta etableringsarbetet är det viktigt att ha med hur kommunen kan utvecklas som en intressant destination för fler. Med fler besökare skapas ett bättre underlag till den lokala handeln och skapar möjlighet till ett bredare utbud.

Fokus: Bli destination för barnfamiljer

Aktivitet: Utveckla egen nisch som attraktivt besöksmål för familjer & unga vuxna i Mälardalen/Stockholmsområdet

Fokus: Upplevelseetableringar

Aktivitet: Arbeta för året-runt-turism och för att skapa jobb till unga. Natur-, kultur och sportkoppling eller annat som leder till intresse för besök.

- **Matdestination**

I kommunen arrangeras redan idag vår- och höstmarknader. Det finns i närområdet ett flertal producenter av mat som deltar i till exempel de matsafariaktiviteter som genomförs regelbundet. I närområdet finns flera gårdsbutiker med olika utbud. Det intresse som finns idag för närproducerat

och hållbar mat kommer sannolikt öka. Här kan det finnas en möjlighet för kommunen att tillsammans med lokala eldsjälar och entreprenörer skapa förutsättningar för Arboga som en matdestination på sikt.

Fokus: Mathantverk

Aktivitet: Arbeta för att stärka Arboga som besöksmål för hållbar mat i en regional kontext. Skapar entreprenörskap för små aktörer.

6.1.5 Bostadsmarknaden

Arboga attraherar redan idag inflyttare från andra kommuner. Dock är utbudet av bostäder idag för smalt och i antal begränsat. Det finns en stor potential att växa och attrahera fler till kommunen, men ett arbete behövs för att få fram fler bostäder. Tillkommande bostäder behöver vara anpassade för att passa de målgrupper kommunen identifierar som intressant att attrahera framåt för ökad tillväxt.

- **Attraktivt alternativ för barnfamiljer**

En viktig målgrupp är barnfamiljer från Örebro, Eskilstuna och Västerås. Avståndet från Arboga är som kortast till Örebro vilket gör att kommunens möjlighet att attrahera nya invånare bedöms som störst därifrån. Redan idag sker viss inflyttning av barnfamiljer, men mer kan göras för att bli ett attraktivt alternativ för fler.

Bostadsutvecklingen i Arbogas kommun sker idag ofta på mark som kommunen äger. Att äga marken underlättar för att kunna styra utvecklingen, då enbart planverktyget inte räcker som instrument för att säkerställa att viktiga målgruppers bostadsbehov säkerställs. Bilden av att bostadsbehovet för målgrupper som söker billigare bostäder samt mer exklusiva boenden inte möts nämns av representanter från de stora arbetsgivarna och mäklare i kommunen.

Kommunen bör proaktivt arbeta med markportföljen även gällande framtida bostadsområden i syfte att realisera det som marknaden inte svarar för. Förvärv av strategisk mark i tidigt skeden som sedan Arboga kommun kan markanvisa till rätt aktör med tydliga förutsättningar.

Kommunen behöver prioritera sina resurser till detaljplanearbete för bostäder som lockar de prioriterade målgrupperna. Kommunen behöver skaffa sig bättre insikt och kunskap om vad som efterfrågas bland potentiella inflyttare, för att kunna tillgodose den efterfrågan som finns i målgruppen.

En viktig parameter är trygghet som förutsätter ett fortsatt arbete för att se till att kommunen upplevs som ren och trygg. Arboga har färre våldsbrott per

invånare än rikssnittet, under 2023 skedde ingen skjutning och upplevelsen av otrygghet är begränsad till vissa fysiska delar av staden. Som hanteras bland annat genom att kommunen tillsammans med näringslivet hyrt in ordningsvakter.

Önskad förflyttning mot idag

Arboga har en bredd av bostäder, i olika storlek, olika upplåtelseformer och olika prisnivåer. Arboga har växt, kring Arbogaån finns det fler attraktiva boendemiljöer och ytor för till exempel serveringar.

Inriktning för etableringsarbetet

- **Bostäder för barnfamiljer**

Barnfamiljer i omkringliggande större kommuner som söker marknära boenden har identifierats som en intressant målgrupp för kommunen. Redan idag i Översiktsplanen pekas flera områden ut där nybyggnation av villor och radhus är möjliga. För att nå de tillväxtmål politiken har satt upp till 2030 behövs ett starkt fokus på nybyggnation av villor och radhus som lämpar sig för barnfamiljer.

Fokus: Villor och radhus i olika prisnivåer

Aktivitet: Kommunen erbjuder mark lämpad för nyproducerade villor i olika prisnivåer och utifrån olika behov.

Aktivitet: I olika lägen planläggs för radhus, som dels kan efterfrågas av familjer och av äldre som önskar bo tillgänglig med egen täppa.

- **Bostäder för unga teknikintresserade**

En målgrupp som lyfts fram är unga teknikintresserade. För en väl fungerande bostadsmarknad är det viktigt med en mångfald av upplåtelseformer. För en yngre målgrupp kan hyres- och bostadsrätter i centrala lägen vara ett attraktivt alternativ. Men lägenheter efterfrågas även av äldre som önskar flytta från villor och kan därmed innebära flyttkedjor.

I Arboga finns flera utbildningar som riktar sig till yngre teknikintresserade personer, bland annat har Försvarsmakten IT-utbildningar med högt söktryck. Det finns även flera utbildningar på yrkeshögskolan. Både för studerande, veckopendlare och nyanställda hos lokala arbetsgivare kan delningsboende vara ett attraktivt boendialternativ. Delningsboende finns det olika former av, men oftast innebär det att man har ett eget rum med

toalett, men där man delar gemensamma ytor. Många gånger är det ett mer ekonomiskt fördelaktigt boende som också ger ett socialt sammanhang.

Fokus: Delningsboenden

Fokus: Undersök möjligheten att etablera delningsboende som ett intressant boendevalternativ för unga teknikintresserade.

7 Förutsättningar för önskvärd utveckling

7.1 Fokus på tillväxt

En tydlig tillväxtagenda är ett kommungemensamt ansvar. Alla delar av kommunkoncernen har ett ansvar för att skapa goda förutsättningar för att växa. Tillväxten behöver bäras av politiken, med ansvar för att skapa långsiktiga och stabila spelregler över flera mandatperioder. Fokus behöver vara på att förbereda organisationen så att den offentliga servicen hänger med i tillväxten, att satsningar på skola och förskola ligger i fas med inflyttningen av nya invånare.

I Strategisk och ekonomisk plan finns en tydlig ambition att kommunen ska växa, ett mål som formulerades i översiktsplanen som antogs av kommunen redan 2018. Det behöver genomsyra den kommunala organisationen, från politik till verkställande. Det finns idag en väl definierad och utvecklad styrmodell men mål och indikatorer kan tydligare kopplas till kommunens övergripande tillväxtmål.

För att vara framgångsrika i sitt näringslivs- och etableringsarbete behövs en strategi som tydliggör vikten av att hela kommunorganisationen, inklusive driftbolag, är engagerad och spelar sin roll i arbetet. Politikens engagemang, tjänstepersoners bemötande, handläggningstider, kvalitén i förskolan och resultat i skolan – allt påverkar kommunens attraktivitet.

Idag har kommunfullmäktige nio mål som likställs och som delas in i tre strategiska områden. För att lyckas med tillväxtmålet kommer det krävas ett tydligt fokus. För att lyckas locka nya invånare måste kommunen kunna erbjuda en bra skola, förskola, varierat kultur- och fritidsutbud med mera. Som redovisats tidigare är förutsättningarna för tillväxt de kommande tio åren goda. Flera globala och nationella trender gynnar Arboga, både sett till det lokala näringslivets profil och med det förutsättningarna för att attrahera nya invånare. Den politiska viljan finns men det behövs ett tydligt kravställande kring hur målet ska nås. Politiken har tydliggjort att inriktningen är att få fler barnfamiljer att flytta till kommunen, gärna där föräldrarna är verksamma inom de näringar som finns i kommunen idag. Dessutom har en annan grupp identifierats, unga vuxna med teknikkompetens.

De identifierade målgrupperna innebär att det behöver tillgängliggöras mer mark för villa- och radhusbebyggelse. I centrala delar bör det kompletteras med radhus och flerfamiljshus som kan bidra till flyttkedjor och vara ett alternativ för målgruppen unga teknikintresserade som inte vill eller har möjlighet att köpa villa. Bostadsförsörjningsplanen behöver uppdateras så

att kommande bostadsproduktion är i linje med den efterfrågan som finns från de utpekade externa målgrupperna.

7.2 Ökad kunskap kring drivkrafter för flytt till Arboga

Idag råder det okunskap i organisationen vad som krävs för att fler ska ta steget att flytta till kommunen. Tillsammans med de stora arbetsgivare som nu expanderar bör det genomföras undersökningar för att få en tydligare bild av vad som krävs för att få fler att välja att flytta till kommunen.

Utifrån resultatet av undersökningarna behöver det tas fram riktade erbjudanden till anställda som rekryteras till Arboga. Och om det inte redan görs borde alla nyanställda erbjudas en guidad visning av kommunen där de kan se guldkornen i kommunen, besöka skolor och förskolor, ta del av kommunens kommande utveckling vad gäller nya tomter för bostadsbyggande.

Tillgång till medarbetare med rätt kompetens är ett viktigt skäl för ett företag att kunna etablera sig men också för befintliga företag att utvecklas. Väl fungerande samhällsservice är därför viktigt ur ett etableringsperspektiv. Kommunen bygger just nu en ny F-9 skola och kommer med anledning av den demografiska utvecklingen även genomlysna alla grundskolor och förskolor. Det finns en profil mot matematik och naturvetenskap, den bör utvecklas och kommuniceras tydligare. Från förskola, till skola, gymnasium och i olika samarbeten med akademien, kanske med Mälardalens universitet eller Örebro universitet.

7.3 Det politiska ansvaret

Näringslivsfrågor hanteras idag i kommunstyrelsens arbetsutskott (KSAU), vilket är ett förberedande formellt organ inför kommunstyrelsen (KS). Formella beslut fattas i KS och vid behov i kommunfullmäktige (KF), beroende på frågans karaktär. Helhetsansvaret för kommunens utveckling har KS och då kommunen valt att organisera teknisk verksamhet i ett bolag blir ägarstyrning viktigt för att hela koncernen, både den i förvaltningsform och den i bolagsform, går åt samma håll.

Ägarstyrning utövas genom ägardirektiv men också genom löpande dialog mellan förtroendevalda i kommunstyrelse och bolagsstyrelse.

Eftersom kommunens näringslivsarbete finns på flera ställen i organisationen ställs stora krav på samarbete och att det finns ett strukturerat arbetssätt.

Politikens huvudsakliga fokus är på de övergripande målen, på VAD som ska uppnås och NÄR. Samtidigt är det viktigt att det finns processer som gör att politiken förstår HUR:et, det vill säga hur målen ska uppnås. Inte minst är det viktigt att målsättningar resurssätts, så förvaltningar och tjänsteorganisationen får förutsättningar för att nå de mål som sätts upp. Det är idag tveksamt om de resurser som behövs för att nå politikens tillväxtmål finns i organisationen.

Ansvar för olika delar av kommunens näringslivs- och etableringsarbete finns på olika ställen i förvaltningsorganisationen vilket ställer krav på samarbete och ett strukturerat arbetssätt. I flera intervjuer uttrycks ett behov av att förbättra det interna samarbetet och att utveckla bättre processer för framdrift. Oavsett hur organisationen ser ut behöver samverkan och samarbetet mellan kommunens olika delar och förvaltningar fungera väl.

Formella strukturer behövs för informationsutbyte mellan förvaltningar och bolag kring pågående exploatering, detaljplaner, investeringar med mera. Arbetet behöver kopplas till de formella beslutsprocesserna, så att politiken och dess beslutsforum är i fas med arbetet i tjänsteorganisationen.

Det framkommer att mandat och ansvar för olika roller idag är otydliga och kan behöva förtydligas. För att utveckla dagens etableringsarbete, behöver samordningen av alla funktioner som berör exploatering och etablering struktureras. Detta innebär att tydliggöra ansvarsområden för att effektivt kunna eskalera frågor till rätt person samt stärka kommunikationsytorna. Tillväxt och etablering bör även ha en naturlig plats i kommunens övergripande arbete på ledningsnivå, i ledningsgrupp och kommunstyrelse. Med tanke på den utveckling som idag finns i det lokala näringslivet är det viktigt att stor del av fokuset handlar om att tillvarata den tillväxt som sker. Skapa goda förutsättningar för befintligt näringsliv att expandera.

7.4 Paketera Arbogas erbjudande

Näringslivsenheten har ett välutbyggt arbete med kommunens kommunikatörer. Mycket fokus är på besöksnäring. Det bör utvecklas med en plan för hur en proaktiv kommunikation kring nya etableringar och företag skulle kunna se ut. I arbetet med platsvarumärket behöver Arbogas unika fördelar tydligt kommuniceras.

För att kunna locka de mest önskvärda etableringarna behöver Arbogas erbjudande sett till service och arbetsmarknad kommuniceras. Detta arbete hänger samman med Arbogas platsvarumärke och näringslivskommunikationen framåt.

Tillsammans med grannkommunerna kan kommunens erbjudande som del av en större region (Västra Mälardalen) paketeras. Arboga har sina tydliga styrkor, men i en nära samverkan med grannkommunerna blir erbjudandet ännu starkare.

Genom befintligt samarbete inom ramen för Västra Mälardalen finns en god grund att stå på. Kommunen kan tillsammans med Köping och Kungsör utveckla en gemensam idé för hur etableringar ska göras för att stärka alla tre kommuner. En idé kan vara att lansera en dedikerad business-hemsida som direkt vänder sig mot möjliga etableringar, likt benchmarkkommunerna arbetar, för att tydliggöra vägarna in till de tre kommunerna och deras konkurrensfördelar.

7.5 Utveckla det klusterorienterade arbetssätten

Företags innovations- och lärförmåga utvecklas i ett samspel med aktörer i deras omgivning. Det finns således en fördel för aktörer med geografisk närhet. Kluster skapas av de förutsättningar som finns på en viss plats, men kan variera i storlek. Det avgörande är dock att det är det personliga mötet som spelar stor roll när det gäller utbyte av komplicerad information.

Målarbetet pekar ut klustring som ett fokus för att genomföra ett resultat-rikt etableringsarbete. Detta strategiska arbete bör drivas i samråd med befintligt näringsliv för att förankra samt behovstyra så nyetableringar bidrar till en positiv komplettering och synergier för befintliga aktörer.

8 Plan för etablering Arboga kommun

Etableringsplanen ska bidra till att nå de mål som formuleras för utveckling av Arboga. Ett fokusområde för kommunen är att fler arbetstillfällen ska finnas i kommunen. För att nå målet krävs att dagens näringsliv utvecklas och expanderar, samtidigt som det sker fler etableringar av verksamhet. Etableringsplanen utgör ett verktyg för att nå målet. Styrande för etableringsplanen är kommunens styrande dokument, Visionen, Platsvarumärket, Politiskt program, Strategisk och ekonomisk plan, Översiktsplan med bilagor och andra relevanta styrdokument.

Etableringsplanen ska

- bidra till att Arboga är förberett för att möta efterfrågan från regionala, nationella och internationella företagsetableringar och investeringar
- vara vägledande vid beslut och prioriteringar vid etableringar, investeringar och bidra till en effektiv användning av kommunens mark för näringsverksamhet
- tydliggöra vilka branscher som kommunen har som huvudfokus i etablerings- och marknadsföringsarbetet.

Kommunens värdegrund och arbetet med etableringar

Arbetet med etableringar i kommunen präglas av ett modigt och innovativt förhållningssätt till näringslivet och dess behov. Det som präglar kommunen är öppenheten för förändring och att nya idéer tas tillvara. I Arboga uppmuntras till delaktighet, kreativitet och att utmana invanda mönster. Det skapar mervärde och goda ambassadörer för Arboga kommun.

8.1 Arboga kommuns arbete med etableringar präglas av öppenhet och nytänkande

I Arboga är fokus på möjligheterna med etableringar och målet är att säkra fler arbetstillfällen. Utgångspunkten för arbetet är en förståelse för att omvärlden förändras, vilket ställer krav på flexibilitet vad gäller både arbetsätt och prioriteringar. I samband med etableringar vet företag och myndigheter bäst utifrån sina strategier och preferenser vad de eftersöker hos tänkbara etableringsorter. Arboga behöver fokusera på att lyfta de styrkor som finns i kommunen och det som gör Arboga unikt jämfört med andra kommuner. Samtidigt är det viktigt att sätta kommunen i ett större sammanhang, påvisa de fördelar som finns i att Arboga tillhör Västra Mälardalen, med närhet till Örebro, Eskilstuna, Västerås och Stockholm.

För omvärldsbevakning, att dra nytta av regionens styrkor samt för att finna nya samarbeten är det viktigt att delta i olika samarbeten och nätverk. Arbogas etableringsarbete föreslås fokusera speciellt på några nyckelnätverk, där Stockholm Business Alliance (SBA) är prioriterat för att bli mer ”top-of-mind”, och även Region Västmanland och Business Region Örebro (BRO) ses som viktiga. Utöver det behöver kommunen finnas närvarande i olika branschspecifika samarbeten, såsom specifikt för försvars- och säkerhet, industri och tillverkning, handel- och besöksnäring.

Etableringsarbetet ska präglas av

- ett uppsökande och proaktivt arbete, där kommunen aktivt eftersöker möjliga etableringar genom att samverka med regionala och nationella organisationer som SBA och BRO
- nära samverkan med lokala samverkansorgan som handelskammare, industriföreningar och sammanslutningar av lokala handeln, för att förstå den lokala marknadens behov
- samverkan med lokala fastighets- och markägare för effektivt etableringsarbete
- samarbete med externa exploatörer och byggherrar för att få större volym vad gäller nyproduktion av bostäder i kommunen.

8.2 Prioriterade branscher

Arboga som kommun är del av ett större kluster, bestående av ett antal kommuner med stora arbetsgivare inom säkerhet- och försvarsverksamhet. De kommande åren är det viktigt att tillvarata den tillväxt som nu sker. Mycket av näringsliv- och etableringsarbetet handlar om att ge goda förutsättningar för befintligt näringsliv att expandera.

Kommunen har historiskt en stark tillverkningsindustri inom en stor bredd av näringar. Handel och besöksnäring är en tredje bransch som sysselsätter många i kommunen och som har en potential att växa i kommunen på sikt.

Dessa tre branscher pekas ut som särskilt intressanta för kommunen. De utvalda branscherna ska vara styrande vid prioriteringar som behöver göras i etableringsarbetet och är en utgångspunkt för en effektiv markanvändning. Det strategiska etableringsarbetet riktas mot:

- Säkerhet och försvar
- Industri och tillverkning - Inriktning mot försvarsindustri och etableringar inom gröna näringar

- Handel och besöksnäring.

Med den stora utveckling och tillväxt som idag sker i delar av det lokala näringslivet ligger stort fokus på att skapa goda förutsättningar för befintligt näringsliv att expandera. Ett riktmärke för kommunens etableringsarbete på totalen är att cirka 60 % läggs på det befintliga näringslivet och 40 % på nyetableringar.

Såklart är alla branscher välkomna till Arboga.

8.3 Fler bostäder

En fungerande lokal bostadsmarknad är en nyckel i det övergripande etableringsarbetet. Tillgång till kompetent arbetskraft är viktigt för att locka företag att etablera sig i kommunen. Ökad handel är beroende av en växande lokal marknad. Utvecklingen av kommunen ska ses som en helhet och därför måste planering av nya bostäder och verksamheter ske parallellt.

Kommunen attraherar redan idag inflyttare från andra kommuner. Det finns en stor potential att växa men det krävs mark för fler bostäder. Tillkommande bostäder behöver vara anpassade för att passa de målgrupper kommunen identifierar som intressant att attrahera framåt för ökad tillväxt.

Det strategiska etableringsarbetet riktas mot bostadsproduktion

- anpassat till barnfamiljer med olika behov
- riktat till unga teknikintresserade.

Utbudet av bostäder riktas framförallt mot villa- och radhusbebyggelse i olika lägen och prisnivåer och centralt placerade bostäder som kan efterfrågas av yngre. Bostadsutvecklingen i kommunen sker ofta på mark som kommunen äger. Att äga marken underlättar för att kunna styra utvecklingen, då enbart planverktyget inte räcker som instrument för att säkerställa att viktiga målgruppers bostadsbehov säkerställs. Kommunen ska proaktivt arbeta med markportföljen för att säkra att kommunen har tillgång till mark för framtida bostadsområden i syfte att realisera målsättningarna i Översiktsplanen. Löpande förvärvas mark strategiskt som kan markanvisas till rätt aktör med tydliga förutsättningar.

8.4 Styrning av etableringsarbetet

Etableringsfrågor hanteras politiskt i kommunstyrelsens arbetsutskott, (KSAU) vilket är ett förberedande formellt organ inför kommunstyrelsen (KS). Formella beslut fattas i KS och vid behov i kommunfullmäktige (KF), beroende på frågans karaktär. Helhetsansvaret för kommunens utveckling

har KS och där samordnas de politiska beslut som berör tillväxt och utveckling. De två enheter som arbetar med etablering och utvecklingsfrågor är Näringsliv och turism och Samhällsplanering, båda tillhör kommunstyrelseförvaltningen.

Ansvar för etableringsarbetet ligger på Näringslivsenheten. Det är Näringslivsenheten som ansvarar för att hålla samman arbetet med etableringar och som lotsar förfrågningar genom organisationen till beslut i politisk instans (KS eller KF beroende på frågans karaktär). Enheten har kontakt och uppföljningsansvaret gentemot extern part.

Näringslivsenheten ansvarar för samordning av de funktioner i kommunen som berör exploatering och etablering. Enheten ansvarar för att frågor hanteras strukturerat. Frågor om näringsliv, tillväxt och etablering behöver även en naturlig plats i kommunens övergripande arbete på ledningsnivå, i ledningsgrupp och kommunstyrelse.

Samordning sker med förvaltningar och bolag i koncernen för att möjliggöra framdrift i arbetet. I tjänsteorganisationen sker regelbundet avstämningar kring mark-, exploatering och etableringsfrågor med berörda förvaltningar, företrädesvis samhällsplaneringsenheten, Arboga Kommunalteknik AB och övriga bolag, och givetvis kommundirektör. Politisk förankring sker med kommunstyrelsens presidium och därefter vid behov med kommunstyrelsen.

Ett viktigt redskap för att vara attraktiv för etablering är en god planeringsberedskap, det vill säga strategisk beredskap, markberedskap samt resurs- och organisationsberedskap. Inte minst behöver samhällsplaneringsenheten resurssättas utifrån den höga ambition som finns i kommunen kring kommande etableringar. Detta för att kunna möta näringslivets efterfrågan på etableringsbar mark.

Samhällsplaneringsenheten ansvarar för att i dialog med näringslivsenheten upprätthålla en god planberedskap och att prioritera detaljplanearbete utifrån förfrågningar och behov gällande nyetableringar. Detaljplanearbetet ska ha sin utgångspunkt från prioriterade branscher.

8.5 Etableringsprocessen

Näringslivsenheten ansvarar för att upprätthålla externa kontakter och fungerar vad gäller etableringsförfrågningar som en första väg in i det kommunala systemet. Beroende på behov arbetar de två enheterna Näringsliv och Samhällsplanering sömlöst med etableringsarbetet. Etableringsprocessen ska vara anpassad för effektivitet både vid större externa förfrågningar (såsom SBA-förfrågningar eller myndighetsförfrågningar) samt vid mindre förfrågningar.

En väg in innebär att kontakter med kommunen slussas genom Näringslivs-enheten som ansvarar för vidare kontakt in i kommunorganisationen.

Etableringsprocess i Arboga kommun

Så här säkerställer vi likabehandling och snabb återkoppling vid mark- och etableringsfrågor i Arboga kommun.

SYFTE: På ett enkelt, effektivt, tillgängligt och säkert sätt säkerställer vi att företag och intressenter får rätt hjälp vid mark- och etableringsfrågor.

8.6 Markverktyget en nyckel för framgångsrikt etableringsarbete

En viktig del av etableringsprocessen är kommunens markportfölj. Markportföljen bör innehålla mark som möjliggör olika typer av verksamhetsetableringar. Genom ett utvecklat markportföljarbete kan Arboga kommun agera snabbare på prioriterade etableringsförfrågningar och bättre möta utvecklingsbehovet hos olika aktörer.

Markportföljen kan vara en möjliggörare för att skapa mark anpassad till önskvärda etableringar, såsom hotell eller centralt belägna kontor.

En markportfölj som innehåller flera olika typer av projekt anpassade för olika typer av verksamhetsetableringar ses som en prioriterad aktivitet. Projekten i portföljen ska ha kommit olika långt i planeringen och genomförandet för att bättre kunna anpassas till etableringens innehåll och olika förutsättningar som till exempel tidsplan.

För kommunen innebär strategiska markförvärv att kommunen ska genomföra förvärv som skapar möjlighet för hållbar samhällsutveckling. Målet är att dessa markköp ska vara självfinansierade ur ett långsiktigt perspektiv.

Arbetet med markreserven ska ses ur ett kortsiktigt perspektiv (kortare än 10 år) och långsiktigt perspektiv (kortare än 50 år). Grundprincip för förvärv är Översiktsplanen och styrande är att kommunens markinnehav på kort och lång sikt ska syfta till att möjliggöra utveckling i enlighet med Översiktsplanen.

Av intresse för köp är mark som är väsentlig för att realisera utvecklingen enligt den översiktliga planeringen. Det kan vara fastigheter som behöver omvandlas/utvecklas eller som har stor påverkan för ett områdes framtida utveckling.

Kommunen ska aktivt bevaka marknaden men också ta kontakt med markägare för att agera proaktivt för att möjliggöra förvärv. Kommunen ska förvärva mark för framtida markbyten. Den här typen av förvärv behöver inte utgöra exploateringsmark. Ansvarig för detta är Samhällsplaneringsenheten.

Arboga kommun säljer i första hand detaljplanelagd mark. Mark och byggnader ska inte säljas om det finns risk för att det kan bli ett hinder vid kommande exploatering.

Översiktsplan med bilagor, Planeringsstrategi, Arboga kommuns Byggnadsordning, Arboga kommuns kulturmiljöprogram och andra relevanta styrande dokument ska tas med vid bedömningen om försäljning eller markbyte är lämpligt.

Proaktivt arbete med markportföljen bör bedrivas även inom bostadsområdet i syfte att bättre kunna realisera det som marknaden inte svarar för. Förvärv av strategisk mark i tidigt skede som sedan Arboga kommun kan markanvisa till rätt aktör med tydliga förutsättningar är arbetsätt som bör utvecklas.

9 Källhänvisning

Kommunala handlingar

- Översiktsplan (KF 2018)
- Bostadsförsörjningsplan (KF 20230311)
- Grönstrukturplan (20090207)
- Politiskt program för mandatperioden (KF 20230126)
- Strategisk och ekonomisk plan 2024 – 2026 (20230824/20231123)
- Planeringsstrategi Arboga kommun (20231205)
- Delårsrapport och årsredovisning (20230831)
- Befolkningsprognos 2023 – 2035
- Befolkning, hushåll, sysselsättning och pendling (KS 2023 03 27)

Referenser/Rapporter

- Tillväxtverket (2023), *Att jobba för större etableringar* (Tillväxtverket 0453)
<https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/publikationer/publikationer2023/atjobb-aforstorretableringar.4960.html>
- Kommunforskning i Västsverige (2012) *Effektivitet som ledord – när det handlar om kommunal utveckling*, (Nationella kommunforskningsprogrammet Rapport 8), <https://docplayer.se/30579998-Effektivitet-som-ledord.html>
- Företagarfakta (2024) *Företagarfakta 2024 Arboga kommun*, (Företagarna rapport Arboga)
<https://www.foretagarna.se/contentassets/1aea10ae02fo434687988ac309b93c54/arboga.pdf>
- Sweco (2023) *Totalförsvaret, försvarsindustrin och järnvägen* (Oslo – Stockholm juni 2023), https://www.oslosthlm.se/wp-content/uploads/2023/11/Totalforsvaret_och_jarnvagen_Oslo-Stockholm_2023-06-21_final_v_1.1.pdf
- Kairos Future, *Framtidens boende- och flyttmönster* (Kairos Future)
- Svenskt Näringsliv, *Företagsranking* (Svenskt Näringsliv), <https://www.foretagsklimat.se/arboga>
- Effekt och utbyggnad (Vattenfall eldistribution)
- Öppna jämförelser (Kolada/SKR)
- WSP, *Regionernas kamp 2023* (WSP), <https://www.wsp.com/sv-se/insikter/regionernas-kamp-2023>
- Arbogas NKI (Origo)
- Dagens logistik (2024) *Sveriges bästa logistiklägen*, <https://dagenslogistik.se/sveriges-basta-logistiklagen-2024-korade/>
- Statistikdatabasen/yrkesregistret (SCB)
- Statistikdatabas (Infostat)
- Harvard Business School, *Clusters, Convergence and Economic Performance*, Mercedes Delgado, Michael E Porter, Scott Stern, https://www.isc.hbs.edu/Documents/pdf/DPS_Clusters_Performance_2011-0311.pdf